

УДК 330.322:338.431

JEL: E 22

Теоретична сутність інвестиційного процесу сільськогосподарських підприємств: зарубіжний досвід та виклики для України

Левандівський О.Т.

Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника

 E-mail: omelyant@ukr.net

Левандівський О.Т. Теоретична сутність інвестиційного процесу сільськогосподарських підприємств: зарубіжний досвід та виклики для України. Економіка та управління АПК. 2019. № 2. С.96–103.

Levandivs'kyj O.T. Teoretychna sutnist' investycijnogo procesu sil'skogospodars'kyh pidpryjemstvacii: zarubizhnyj dosvid ta vyklyky dlja Ukraïny. Ekonomika ta upravlinnya APK. 2019.No 2. PP.96–103.

Рукопис отримано: 05.09.2019р.
Прийнято: 01.10.2019р.
Затверджено до друку: 01.12.2019р.

doi: 10.33245/2310-9262-2019-151-2-96-103

Досліджено теоретичну сутність інвестицій та інвестиційного процесу в інвестуванні сільськогосподарських підприємств. Наголошується, що інвестиційна теорія почала формуватися одночасно зі світовим ринком, розвиток якого був пов'язаний із великим географічним відкриттям XV–XVI ст. Розглядається інвестиційна теорія епохи меркантилізму. Доведено, що вони ототожнювали багатства нації з грошима, а гроші – з благородними металами. У працях фізіократів інвестування розглядалося як процес, спрямований на відновлення та збільшення капіталу, за допомогою якого здійснюється не тільки виробництво в сільському господарстві, але і в цілому зростає національне багатство. Представниками школи неокласичного напрямку було визначено, що пропозиція регулюється ставкою банківського відсотка, яка виступає як ціна пропозиції на ринку капіталу, а попит – нормою прибутку на вкладений капітал, який отримує підприємець. Доведено, що в широкому розумінні кейнсіанську інвестиційну теорію можна вважати протекціоністською, оскільки вона пропагує захист національної економіки від іноземних інвестицій.

На основі аналізу дослідження інвестицій провідними зарубіжними і вітчизняними науковцями зроблено певні висновки у визначенні суті інвестицій та інвестиційного процесу в інвестуванні сільськогосподарських підприємств. Розглянуто основні чинники, що впливають на обсяги інвестицій. Зосереджено увагу на інвестиційному проекті.

Доведено, що розробка і реалізація інвестиційного проекту (насамперед виробничої спрямованості) в умовах ринку складається з трьох фаз: передінвестиційної (попереднє дослідження до остаточного прийняття інвестиційного рішення); інвестиційної (проекткування, договір, підряд, будівництво) та виробничої (фаза господарської діяльності підприємства). В свою чергу ці фази розподіляються на стадії та етапи: мотивація інвестиційної діяльності, прогнозування і програмування інвестицій, обґрунтування доцільності інвестицій, страхування інвестицій, державне регулювання інвестиційного процесу, планування інвестицій, фінансування інвестиційного процесу, проекткування і ціноутворення, забезпечення інвестицій матеріально-технічними ресурсами, освоєння інвестицій, підготовка до виробництва продукції, попередня задача і приймання в експлуатацію, кінцева задача об'єкта в експлуатацію.

Описано значущість інвестиційної складової розвитку та функціонування сільськогосподарського підприємства, роль якої загострюється в контексті нестабільності економічного середовища та перманентної нестачі фінансових ресурсів.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний проект, фінансові ресурси, норма чистого прибутку, ставка позичкового відсотка, інфляція.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. У сучасних умовах вітчизняні сільськогосподарські підприємства, як ніхто інший, потребують фінансових ін'єкцій. Коли у високорозвинутих країнах ця проблема вирішується практично в автоматичному режимі (завдяки налагодженому механізму співпраці між державою, фінансово-кредитними інституціями та сільськогосподарськими товаровиробниками), вітчизняні сільськогосподарські підприємства у більшості випадків зустрічаються з фінансовими проблемами. Труднощі, що пов'язані з фінансовим забезпеченням, можна подолати завдяки інвестиціям. Тому для розгляду питання інвестування сільськогосподарських підприємств доцільно зрозуміти сутність, особливості інвестицій та інвестиційного процесу.

Мета дослідження передбачає теоретичне обґрунтування підходів до дефініції поняття «інвестицій» та «інвестиційна діяльність» та формулювання авторського визначення економічної сутності понять, що досліджуються, із урахуванням специфіки інвестування сільськогосподарських підприємств.

Матеріал і методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження є фундаментальні положення загальної економічної теорії, об'єктивні економічні закони розвитку інвестицій та інвестиційного процесу аграрного сектору, наукові розробки вітчизняних вчених з питань інвестування сільськогосподарських підприємств, періодичні видання, законодавчі та нормативні матеріали.

Результати дослідження та обговорення. Відомо, що термін «інвестиція» походить від англійського слова to invest – вкладати, окутувати, яке в свою чергу, походить від латинського investio – одягаю, наділяю [1]. Насправді поняття інвестицій є надто широким, і тому, на думку О. В. Мертенса, йому не можна дати єдине і вичерпне визначення. У різних сферах економічної науки і різних галузях практичної діяльності його зміст має свої особливості [2]. Сутності поняття «інвестиції» сприяли різні етапи розвитку економічної теорії.

Інвестиційна теорія почала формуватися одночасно зі світовим ринком, розвиток якого був пов'язаний із великим географічним відкриттям XV–XVI ст. Саме ця обставина і вплинула на початок утворення інвестиційної теорії епохи меркантилізму. Представники доктрини меркантилізму (Томас Ман, Девід Юм, Джон Ло) ототожнювали багатство нації з грошима, а гроші – з благородними металами. Основним джерелом багатства вважалась зовнішня торгівля, що забезпечувала приплив до країни

грошей та відповідно економічне зростання, шляхом підтримки активного торгівельного балансу.

Подальшого розвитку економічні погляди на процеси інвестування отримали у працях фізіократів. Так, Франсуа Кене розглядає капітал в уречевленій формі. Аналізуючи цю категорію, необхідно звернути увагу на розмежування фізіократами складових капіталу, залежно від механізму перенесення вартості на готовий продукт різними частинами. Отже, у фізіократів наявне (хоча ще в зародку) поняття поділу капіталу на основний і оборотний [3, с.48]. При цьому інвестування розглядалося як процес, спрямований на відновлення та збільшення капіталу, за допомогою якого здійснюється не тільки виробництво в сільськогосподарських підприємствах, але і в цілому зростає національне багатство.

Дослідження інвестиційного процесу як частини більш загальної проблеми – механізму функціонування ринку капіталу – було проведено А. Маршалом, представником школи неокласичного напрямку. При цьому ринок капіталу показаний взаємодією попиту і пропозиції, а суб'єктами ринку виступають особи, що мають різну мотивацію своєї діяльності. Вперше в економічній теорії А. Маршалом було визначено, що пропозиція регулюється ставкою банківського відсотка, яка виступає як ціна пропозиції на ринку капіталу, а попит – нормою прибутку на вкладений капітал, що отримує підприємець. Багато уваги автором приділено аналізу структури затрат підприємця та проблемі дисконтування, тобто часового вимірювання цінних паперів та віддачі від них [4]. Таким чином, ним досить конкретно розроблено механізм прийняття інвестиційних рішень, що має важливе значення для сільськогосподарських підприємств.

Істотна ревізія позицій представників класичної та неокласичної шкіл у питанні закономірності інвестиційних процесів була проведена Дж. М. Кейнсом після економічної депресії 1929–1933 років, що вразила всі розвинені країни з ринковою економікою господарювання.

Джон Мейнард Кейнс розробив принципово нову теорію фінансів, спрямовану на регулювання економіки в умовах монополізму виробництва. Особливого значення Дж. Кейнс надає інвестиціям. Суть нової теорії полягає в тому, що держава має відновлювати недостатній попит або збільшенням своїх витрат за рахунок податкових надходжень і позичок, або ж стимулюванням приватних інвестицій різними методами. Запропонована Дж. Кейнсом наступна формула:

*заощадження + податки =
інвестиції + державні витрати*

За Дж. Кейнсом в економічній системі відокремлюються функції заощадження й інвестування. Одна частина заощаджень може інвестуватися безпосередньо, інша – відноситься економічними суб'єктами на майбутні витрати (споживчі або інвестиційні) [5].

У широкому розумінні кейнсіанську інвестиційну теорію можна вважати протекціоністською, оскільки вона пропагує захист національної економіки від іноземних інвестицій.

Наукові постулати Кейнса особливо актуальні на нинішньому етапі розвитку світової економіки, зокрема в її аграрному сегменті. Дане твердження підкріплене тим, що практично в усіх розвинутих країнах сільське господарство є пріоритетною і водночас проблемною галуззю, яка не може існувати без ефективного макроекономічного регулювання та належної державної підтримки [6].

Незважаючи на істотну різницю у визначеннях французького вченого П. Массе і англійського Дж. Кейнса, в них прослідковано загальну макроекономічну методологію. У П. Массе наявне наступне визначення: "Інвестування передбачає собою акт обміну задоволення сьогоднішньої потреби на очікувану в майбутньому" [7]. Таким чином, тут виявлена характеристика сутності інвестицій, їх двоякість – затрати ресурсів і результати цих затрат. За Дж. Кейнсом, інвестиції є частиною доходу за даний період, які не були використані для споживання. Це "купівля окремою особою або корпорацією будь-якого майна – старого чи нового", де нові інвестиції означають "купівлю капітального майна за рахунок доходу".

В традиції кейнсіанської моделі трактують інвестиції Кемпбелл Макконел і Стенлі Брю, застосовуючи новий підхід до розкриття інвестицій з мікроекономічних позицій. В "Економікс" викладено поняття "валові внутрішні інвестиції", так звані "інвестиційні витрати американських підприємницьких структур". Вони включають в себе: придбання машин, обладнання, устаткування, зміни запасів, які представляють собою у випадку збільшення "не спожитий продукт", що "є не щось інше, як інвестиції" [8, с.136].

Л. Дж. Гітман, М. Д. Джонк інвестиціями назвали спосіб розміщення капіталу, який має забезпечити збереження або зростання вартості капіталу та принести дохід. Вільні грошові кошти не можуть бути інвестиціями, оскільки цінність готівкових коштів може бути знижена інфляцією і тоді вони не принесуть ніякого доходу. Коли ж ті самі грошові кошти розмістити

на рахунках в банку, тоді їх вже можна назвати інвестиціями, оскільки буде гарантоване одержання певного доходу [9].

Викладення суті інвестицій з позиції мікроекономіки дають Едвін Долан і Дейвід Ліндсей, розуміючи під інвестиціями "збільшення обсягу капіталу, який функціонує в економічній системі, тобто збільшення запропонованої кількості засобів виробництва, створеної людьми" [10, с. 440].

В Україні проблему теоретичного обґрунтування категорії "інвестиції" почали досліджувати на початку 90-х років. На сучасному етапі українська економічна школа поняття "інвестиції" розглядає більш широко, ніж класики зарубіжної економічної літератури. Незважаючи на розмаїття поглядів, майже всі дослідники сходяться на думці, що інвестиції – це вкладання коштів в основний капітал для отримання прибутку та подальшого його збільшення.

Однак і до сьогодні в економічній літературі термін "інвестиції" трактується різними вченими неоднаково, інколи навіть помилково. Часто він ідентифікується із терміном "капітальні вкладення". Це не дивно, адже раніше замість поняття "інвестиції" в економічній літературі використовували поняття "капітальні вкладення" [11]. Зокрема, велика радянська енциклопедія визначає інвестиції як довгострокове вкладання капіталу в промисловість, сільське господарство, транспорт й інші галузі господарства як всередині країни, так і за кордоном, що відображає колишню монополію державної власності в господарській сфері [12, с. 520]. Подібне визначення існує майже в усіх економічних енциклопедіях та словниках. Поняття "інвестиції" означає довготермінові вкладення капіталу в різні сфери та галузі економіки [13, с. 630].

Безумовно, переважна більшість інвестицій має довгостроковий прояв. Проте вкладання капіталу у короткострокові фінансові інструменти (ощадні сертифікати, облігації тощо) на період не більше одного року – це також інвестиції, але короткострокові.

Недостатню повноту, на наш погляд, відображає визначення інвестицій як вкладень у формі грошових коштів, яке більше відповідає визначенню кредиту. Адже інвестування можна здійснювати не лише у грошовій, а й в інших формах – рухомого і нерухомого майна, різноманітних фінансових інструментів (акції, облігації, депозити), нематеріальних активів (патенти, ліцензії, "ноу-хау") і т.п.

Зі змістом поняття "інвестиції", зазначеним в Законі України "Про інвестиційну діяльність" погоджується ряд вчених [14]. Більше

того, наведене в законі визначення інвестицій багатьма вітчизняними вченими приймається як дефініція.

В результаті аналізу і узагальнення результатів теоретичних досліджень, методичних підходів провідних вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів зроблено висновок, що інвестиції пов'язані з такими чинниками як ризик, невизначеність та час, оскільки інвестор ризикує не отримати бажаного результату, вкладаючи майнові та інтелектуальні цінності на певний період часу.

На основі зазначеного вище дається визначення поняття "інвестиція", яке повніше враховує всі особливості процесу інвестування та означає всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти різних видів діяльності на певний період з метою одержання прибутку (доходу) або досягнення соціального ефекту в умовах ризику та невизначеності.

Таке різноманіття трактування поняття інвестиції свідчить про те, що їх здійснення є багатогранною сферою економічної діяльності, яку описати одним визначенням практично неможливо. Проте більшість сучасних авторів мають хоча дещо відмінні, але в загальному подібні визначення поняття "інвестиція" або "інвестування". Вони погоджуються на тому, що інвестування є вкладанням коштів (активів) з метою примноження їхньої вартості чи примноження капіталу, а інвестиції – це активи, що витрачаються для отримання прибутку або забезпечення позитивного приросту доходу.

Однак таке визначення суті інвестицій також є неповним. У ньому не відображені вкладення для відновлення чи поліпшення основних засобів невиробничого призначення й екологічні заходи. Наприклад, вкладання грошових коштів на поліпшення родючості ґрунтів, меліорацію земель, природоохоронні заходи тощо.

На наш погляд, під інвестиціями доцільно розуміти вкладання майнових та інтелектуальних цінностей у приріст матеріальних, нематеріальних і фінансових активів, а також невиробничих (природних) засобів виробництва, що є об'єктами підприємницької та інших видів діяльності, з метою отримання прибутку чи досягнення соціального ефекту.

У зв'язку із реформуванням колективних сільськогосподарських підприємств у приватні формування на умовах оренди землі та майна колишніх членів КСП, а також необхідністю розвитку лізингових відносин, постає необхідність з'ясувати, чи належить до інвестицій оренда (лізинг). Стосовно фінансового лізингу,

то такий вид орендного договору призводить до зростання активів підприємства та його фінансових зобов'язань, а тому є інвестицією в сумі витрат на придбання предмета лізингу. Не можна погодитися з твердженням, що "... лізинг значно відрізняється від оренди". Ситуація складніша стосовно оперативної оренди (лізингу). З одного боку, оперативна оренда призводить до збільшення активів, які використовуються підприємством, а з іншого – така операція не призводить до зростання активів підприємства, оскільки орендоване майно залишається у власності орендодавця. На думку А. А. Пересади [15, с. 11], інвестиціями є лише оренда земельної ділянки, але не обґрунтовано чому земля відокремлюється від інших активів. На нашу думку, оперативна оренда будь-яких активів не є інвестиціями (а орендні платежі – не є інвестиційними витратами), оскільки в придбання предмета оренди вже інвестував орендодавець. Крім того, здійснення орендних платежів не призводить до переходу права власності. У випадку, коли укладання договору оперативної оренди може вимагати збільшення активів підприємства (здебільшого, оборотних) для забезпечення діяльності предмета лізингу і здійснення орендних платежів, тоді пошук фінансування та збільшення таких активів, а не сама оренда, є інвестиціями. Це підтверджується новими стандартами бухгалтерського обліку при складанні звіту про рух коштів.

Згідно із Законом України "Про інвестиційну діяльність", інвестори – це суб'єкти інвестиційної діяльності, які приймають рішення про вкладення власних, позичкових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування [14]. Тобто, ними є юридичні та фізичні особи, які здійснюють інвестиції. Цей же закон відносить до інвесторів кредиторів, що є помилковим. Крім авторів закону, такої ж помилки припускаються і дослідники у сфері управління інвестиційною діяльністю. Ми ж погоджуємося із А. А. Пересадою, який стверджує, що інвестор відносно кредитора є боржником [15, с. 10–11]. Кредитор, як позикодавець, не може бути одночасно інвестором, оскільки надана ним позика підлягає поверненню в певному обсязі і в певний строк згідно з кредитним договором. Така законодавча помилка призводить до невірного розуміння суб'єктів інвестиційної діяльності і має бути усунута.

Відповідно до існуючих літературних джерел, здійснення інвестицій відбувається у формі окремих інвестиційних проектів. У сучасній літературі є різні погляди на це поняття. Окремі автори під інвестиційним проектом ро-

зуміють обмежений часом та бюджетом план довгострокового вкладення капіталу в будь-яке підприємство з метою одержання прибутку [15, с. 12], а під реальним інвестиційним проектом – обґрунтоване вкладання у відновлення основних виробничих фондів і приріст матеріально-виробничих запасів [15, с. 173]. Проте інвестиції можуть бути і довгостроковими, і здійснюватися не лише у підприємство. Інші дослідники визначають інвестиційний проект як системну сукупність організаційно-правових і розрахунково-фінансових документів чи документ. Також існує визначення реального інвестиційного проекту як спеціальним чином оформленої пропозиції про зміну діяльності підприємства, що має певну ціль.

Проте інвестиційний проект може бути і не оформлений документально, а існувати у вигляді задуму. Інвестиційний проект трактується також як системно обмежений і закінчений комплекс заходів, документів і робіт, фінансовим результатом якого є прибуток (дохід), матеріально-речовим результатом – нові або реконструйовані основні фонди, або придбання і використання фінансових інструментів чи матеріальних активів з наступним отриманням доходу. Це визначення теж не повністю визначає інвестиційний проект, оскільки він може бути незакінченим, а результатом його може бути не лише прибуток, а й соціальний ефект. Також існує визначення реального інвестиційного проекту як проекту вкладання грошей у підприємство з метою розв'язання конкретних завдань розвитку. Але ж можна вкладати не лише гроші. В.М. Попов [16, с. 44] зазначає, що інвестиційний проект – це врешті-решт створення нового виробництва, проте результатом інвестиційного проекту може бути вкладення і в межах існуючого підприємства чи підрозділу і т.п. Усі ці визначення певною мірою розкривають суть інвестиційного проекту, але прийнятного визначення інвестиційного проекту не було.

Проведений аналіз інших досліджень щодо інвестицій дає змогу виділити такі характеристики реального інвестиційного проекту:

- інвестиції здійснюються в основні та/або оборотні засоби;
- плановий обсяг інвестицій приблизно або точно визначений;
- очікувані результати передбачувані і полягають у отриманні прибутку чи досягненні інших цілей;
- інвестуються грошові кошти або інші активи;
- проект може передбачати вкладення в межах існуючого підприємства чи виду діяльності або створення нового;

• може існувати у неформальному вигляді, зокрема, у формі задуму.

Отже, з погляду управління інвестиційною діяльністю на рівні підприємства, пропонуємо визначати інвестиційний проект як план вкладання майнових та інтелектуальних цінностей у основні і оборотні засоби, управління цим процесом та отримання вигоди. Проект має специфічні цілі, бюджет та очікувані результати і може існувати у вигляді задуму, оформлений документально чи в електронному вигляді. Подібним до нього є визначення інвестиційного проекту І.О. Бланка [17, с. 401], який під інвестиційним проектом розуміє об'єкт реально-го інвестування, що намічається до реалізації у формі придбання, нового будівництва, розширення, реконструкції і т. п. на основі розгляду та оцінки бізнес-плану. Л.І. Бровко і І.І. Сталев [18, с. 12] інвестиційний проект визначають як комплекс взаємопов'язаних заходів в умовах обмежених фінансових, часових та інших ресурсів.

Розробка і реалізація інвестиційного проекту (насамперед виробничої спрямованості) в умовах ринку складається з трьох фаз: перед-інвестиційної (попереднє дослідження до остаточного прийняття інвестиційного рішення); інвестиційної (проекткування, договір, підряд, будівництво) та виробничої (фаза господарської діяльності підприємства). В свою чергу ці фази розподіляються на стадії та етапи: мотивація інвестиційної діяльності, прогнозування і програмування інвестицій, обґрунтування доцільності інвестицій, страхування інвестицій, державне регулювання інвестиційного процесу, планування інвестицій, фінансування інвестиційного процесу, проектування і ціноутворення, забезпечення інвестицій матеріально-технічними ресурсами, освоєння інвестицій, підготовка до виробництва продукції, попередня задача, кінцева задача об'єкта в експлуатацію.

Чинники, які впливають на обсяги інвестицій, досить численні. Насамперед обсяг інвестицій залежить від розподілу доходу на споживання і заощадження. В умовах низьких доходів основна їх частина використовується на споживання. Завдяки зростанню доходів збільшується їх частка, яка спрямовується на заощадження, що слугують джерелом інвестиційних ресурсів. Отже, зростання частки заощаджень зумовлює відповідне зростання обсягу інвестицій і навпаки.

Значний вплив на обсяг інвестицій має очікувана норма чистого прибутку. Це пов'язано з тим, що прибуток є основним спонукальним мотивом інвестування. Чим вища очікувана

норма чистого прибутку, тим відповідно вищим буде обсяг інвестицій і навпаки.

Істотно впливає на обсяг інвестицій також ставка позичкового відсотка. Якщо очікувана норма чистого прибутку перевищує ставку позичкового відсотка, то за інших рівних умов інвестування виявиться ефективним. Тому зростання ставки позичкового відсотка призводить до зменшення обсягу інвестицій і навпаки.

Серед чинників, які істотно впливають на обсяги інвестицій, слід відзначити також очікуваний темп інфляції. Чим вищий цей показник, тим більшою мірою буде знецінюватись майбутній прибуток від інвестицій і відповідно менше стимулів буде до нарощування їх обсягів (особливу роль цей чинник відіграє в процесі довгострокового інвестування).

Проведені дослідження свідчать, що інвестиційний процес на сільськогосподарських підприємствах – це складне і маловивчене економічне явище. Серед науковців немає єдності думок щодо економічного змісту такої категорії. Так, С.О. Гуткевич та інші вважають, що інвестиційний процес – “це процес, котрий слід розглядати у динаміці між суб’єктами інвестування, одночасно зацікавленими у досягненні одної і тої ж мети: одержання прибутку чи соціального ефекту” [19, с. 13]. Зовсім інший зміст у це поняття вкладають В.Ш. Рапопорт та інші, які інвестиційний процес розуміють “як нерозривну єдність фінансових, матеріально-технічних та інноваційних ресурсів” [20, с. 58]. Але наведені приклади не позбавлені недоречностей. У першому випадку, головна увага зосереджена на суб’єктах і меті інвестування, а у другому – використано ресурсний підхід, у якому матеріально-технічні та інноваційні ресурси є об’єктами інвестування, а фінансові ресурси – це їх джерела, котрі у такому контексті об’єднують, на наш погляд, не коректно. Проте більшість дослідників однак істотно у складових інвестиційного процесу і включають до нього інвестиції, інвестиційну діяльність, інвесторів та інвестування. Дехто сюди зараховує й інвестиційну сферу [19], але ця категорія більше стосується інвестиційного процесу на рівні держави. Вважаємо, що до складу інвестиційного процесу слід також включати й інвестиційну привабливість.

Висновки. Отже, викладене вище дає підстави під інвестиціями та інвестиційним процесом розуміти органічну єдність практичних дій, економічних відносин суб’єктів інвестування щодо вкладення майнових та інтелектуальних цінностей у приріст матеріальних, нематеріальних і фінансових активів сільськогосподарських підприємств з метою одержан-

ня прибутку чи досягнення соціального ефекту. Узагальнення змісту основних підходів до трактування у вітчизняній та зарубіжній літературі терміна «інвестиції» дозволило встановити, що науковці підходять до таких трактувань з економічної або фінансової сторони. У нормативно-правових актах, що трактують сутність інвестицій з боку існуючого економічного визначення інвестицій – як створення, розширення основного капіталу або на основі фінансового визначення інвестицій – як всі види активів, що вкладаються у підприємницьку діяльність з метою отримання доходу. Отже, у різних школах і напрямках економічної думки визначення поняття «інвестиції» містять загальну спільну ознаку – зв’язок інвестицій із одержанням доходу як цільової установки інвестора.

До найбільш важливих ознак інвестиційної діяльності можна віднести: підпорядкованість виробничої (операційної) діяльності для створення умов до її зростання; нижчий рівень залежності від галузевих особливостей порівняно із виробничою діяльністю; нерівномірність обсягів вкладень та надходжень за окремими періодами; «лаг запізнювання» при формуванні прибутку підприємства, а також інших форм ефекту; формує самостійний вид різноспрямованих в окремі періоди грошових потоків підприємства; супроводжується інвестиційним ризиком; показник чистих інвестицій (різниця валових інвестицій та амортизаційних відрахувань) характеризує темпи економічного розвитку підприємства. Авторський підхід до визначення поняття «інвестиційна діяльність» передбачає її розгляд як цілеспрямований процес формування необхідного обсягу інвестиційного капіталу, вибору найбільш ефективних об’єктів (інструментів) здійснення інвестицій, розробка збалансованої за вибраними параметрами інвестиційної програми (інвестиційного портфеля) та контролю за її реалізацією.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Могилевська О.Ю., Слободяник А.М. Економічна сутність інвестиційної привабливості промислового холдингу. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. № 21. С. 335–338.
2. Мацибора Т.В. Прямі іноземні інвестиції як індикатор інвестиційної привабливості. Економіка АПК. 2015. № 10. С. 27–32.
3. Історія економічних учень: навч.-метод. посібник /Л.Я. Корнійчук та ін. Київ: КНЕУ, 2002. 284 с.
4. Швецова Н. Генезис та еволюція поняття "інвестиції". Схід. 2014. № 6. С. 61–66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Skhid_2014_6_12.
5. James C.W. Ahiakpor. On the future of Keynesian economics: struggling to sustain a dimming light/ American Journal of Economics and Sociology, July, 2004.

6. Мацибора Т.В. Інвестиційне забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств. Економіка АПК. 2019. № 2. С. 66–72.
7. Шнепс-Шнеппе М.А. Как измерить эффективность инвестиций: критика рассуждений Пьера Массе. *International Journal of Open Information Technologies*. 2017. Т. 5. № 8.
8. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: учебник, пер. с англ., в 2-х томах. Москва: ИНФРА-М, 2001. 974 с.
9. Гитман Л. Дж., Джонк М.Д. Основы инвестирования, пер. с англ. Москва: Дело, 1997. 1008 с.
10. Долан Э. Дж., Линдсей Д. Микроэкономика, пер. с англ. Санкт-Петербург: СПб. оркестр, 1994. 448 с.
11. Ісаєва О.В. Взаємозв'язок динаміки державних капітальних інвестицій та економічного розвитку країни (на прикладі України). *Economic and law paradigm of modern society*. 2016. № 2. С. 44–48.
12. Большая советская энциклопедия. 3-е изд. Москва, 1972. Т. 10. 653 с.
13. Економічна енциклопедія: у трьох томах /С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ: Видавничий центр «Академія», 2000. Т.1. 864 с.
14. Про інвестиційну діяльність: Закон України № 1560 ХІІ від 18.09.1991р. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 47.
15. Пересада А.А. Основы инвестиционной деятельности. Київ: Лібра, 1996. 344 с.
16. Бизнес-план инвестиционного проекта. Отечественный и зарубежный опыт. Современная практика и документация/ В.М. Попов и др. Москва: Финансы и статистика, 2003. 432 с.
17. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. Киев: МП «ИТЕМ» ЛТД, 1995. 447 с.
18. Бровко Л.И., Сталев И.И. Экономическое обоснование инвестиций в аграрный сектор АПК / под ред. проф. В. В. Радченко. Дніпропетровськ: Пороги, 1999. 134 с.
19. Гуткевич С.А. Инвестиционная привлекательность аграрного сектора экономики: монография. Европейский университет. Киев: Изд-во Европ. ун-та, 2003. 251 с.
20. Рапопорт В.Ш. Системная модель управления инфляцией: системное пособие по инфляционной экономике для политиков, финансистов, экономистов. Киев: Скарбниця, 1994. 80 с.
5. James C.W. Ahiakpor. On the future of Keynesian economics: struggling to sustain a dimming light. *American Journal of Economics and Sociology*, July, 2004.
6. Macybora T.V. (2019). Investycyjne zabezpechnija rozvytku sil'skogospodars'kyh pidpryjemstv. [Investment support for the development of agricultural enterprises]. *Ekonomika APK [APK economy]*. No 2, pp. 66–72.
7. Shneps-Shneppe M.A. (2017). Kak izmerit' jeffektivnost' investicij: kritika rassuzhdenij P'era Masse [How to measure investment performance: a critique of Pierre Masset's reasoning]. *International Journal of Open Information Technologies*. Vol. 5.No 8.
8. Makkonnell K.R., Brju S.L. (2001). Jekonomiks: principy, problemy i politika: uchebnik [Economics: principles, problems and politics: a textbook]. Per. s angl. V 2-h tomah. Moscow: INFRA-M, 974 p.
9. Gitman L. Dzh., Dzhonk M.D. (1997). Osnovy investirovaniya [Fundamentals of investing]. Per. s angl. Moscow: Delo, 1008 p.
10. Dolan, Je. Dzh., Lindsej D. (1994). Mikrojekonomika [Microeconomics]. Per. s angl. St. Petersburg: SPb. orkestr, 448 p.
11. Isajeva O.V. (2016). Vzajemov'jazok dynamiky derzhavnyh kapital'nyh investycij ta ekonomichnogo rozvytku kraïny (na prykladi Ukraïny) [Relationship between the dynamics of state capital investments and economic development of the country (on the example of Ukraine)] *Economic and law paradigm of modern society*. No 2, pp. 44–48.
12. Bol'shaja sovetskaja jenciklopedija [Great Soviet Encyclopedia]. 3-e izd. Moscow, 1972. Vol. 10. 653 p.
13. Ekonomichna encyklopedija [Economic Encyclopedia]: u tr'oh tomah / S.V. Mochernyj (vidp. red.) ta in. Kyiv: Vydavnychyj centr «Akademija», 2000. Vol.1. 864 p.
14. Pro investycijnu dijial'nist': Zakon Ukraïny [On Investment Activity: Law of Ukraine] № 1560 ХІІ від 18.09.1991 р. Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukraïny [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine]. 1991. No 47.
15. Peresada, A.A. (1996). Osnovy investycijnoi' dijial'nosti [Fundamentals of investment activity]. Kyiv: Libra, 344 p.
16. Popov V.M. i dr. (2003). Biznes-plan investicionnogo proekta [Business plan investment project]. Otechestvennyj i zarubezhnyj opyt [Domestic and foreign experience] *Sovremennaja praktika i dokumentacija [Modern practice and documentation]*. Moscow: Finansy i statistika, 432 p.
17. Blank I.A. (1995). Investicionnyj menedzhment [Investment management]. Kyiv: MP «ИТЕМ» LTD, 447 p.
18. Brovko L.I., Stalev I.I. (1999). Jekonomicheskoe obosnovanie investicij v agrarnyj sektor APK [The economic feasibility of investments in the agricultural sector of the agricultural sector] / pod red. prof. V.V. Radchenko. Dnipropetrovs'k: Porogi, 134 p.
19. Gutkevich S.A. (2003). Investicionnaja privlekatel'nost' agrarnogo sektora ekonomiki: monografija [Investment attractiveness of the agricultural sector of the economy: a monograph]. Evropejskij universitet. Kyiv: Evrop. un-ta, 251 p.
20. Rapoport V.Sh. (1994). Sistemnaja model' upravlenija inflacijej: sistemnoe posobie po inflacionnoj jekonomike dlja politikov, finansistov, jekonomistov [The systemic model of inflation management: a systematic guide on inflationary economics for politicians, financiers, economists]. Kyiv: Skarbnicja, 80 p.

REFERENCES

1. Mogylevs'ka O.Ju., Slobodjanyk A.M. (2018). Ekonomichna sutnist' investycijnoi' pryvablyvosti promyslovogo holdyngu [Economic essence of investment attractiveness of industrial holding]. *Global'ni ta nacional'ni problemy ekonomiky. [Global and national problems of economy]*. No 21, pp. 335–338.
2. Macybora T.V. (2015). Prjami inozemni investycii' jak indyikator investycijnoi' pryvablyvosti. [Foreign direct investment as an indicator of investment attractiveness]. *Ekonomika APK. [APK economy]*. No10, pp. 27–32.
3. Kornijchuk L.Ja., Kyrylova G.Ju., Taranenko N.O., Pogorjelov S.B. (2002). Istorija ekonomichnyh uchen': navch.-metod. posibnyk [History of economic students: teaching method. manual]. Kyiv: KNEU, 284 p.
4. Shvecova N. (2014). Genezys ta evoljucija ponjattja "investycii" [Genesis and evolution of the concept of "investment"]. *Shid*. No 6, pp. 61–66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Skhid_2014_6_12.

Теоретическая сущность инвестиционного процесса сельскохозяйственных предприятий: зарубежный опыт и вызовы для Украины

Левандовский А.Т.

Исследовано теоретическую сущность инвестиций и инвестиционного процесса в инвестировании сельскохозяйственных предприятий. Отмечается, что инвестиционная теория начала формироваться одновременно с мировым рынком, развитие которого было связано с большим географическим открытием XV–XVI вв. Рассматривается инвестиционная теория эпохи меркантилизма. Доказано, что они отождествляли богатства нации с деньгами, а деньги – с благородными металлами. В трудах физиократов инвестирование рассматривалось как процесс, направленный на восстановление и увеличение капитала, с помощью которого осуществляется не только производство в сельском хозяйстве, но и в целом растет национальное богатство. Представителями школы неоклассического направления было определено, что предложение регулируется ставкой банковского процента, которая выступает как цена предложения на рынке капитала, а спрос – нормой прибыли на вложенный капитал, который получает предприниматель. Доказано, что в широком смысле кейнсианскую инвестиционную теорию можно считать протекционистской, так как она пропагандирует защиту национальной экономики от иностранных инвестиций.

На основе анализа исследования инвестиций ведущими зарубежными и отечественными учеными сделаны определенные выводы в определении сути инвестиций и инвестиционного процесса в инвестировании сельскохозяйственных предприятий. Рассмотрены основные факторы влияющие на объемы инвестиций. Сосредоточено внимание на инвестиционном проекте.

Доказано, что разработка и реализация инвестиционного проекта (прежде всего производственной направленности) в условиях рынка состоит из трех фаз: прединвестиционной (предварительное исследование до окончательного принятия инвестиционного решения); инвестиционной (проектирование, договор, подряд, строительство) и производственной (фаза хозяйственной деятельности предприятия). В свою очередь эти фазы распределяются на стадии и этапы: мотивация инвестиционной деятельности, прогнозирования и программирования инвестиций, обоснование целесообразности инвестиций, страхование инвестиций, государственное регулирование инвестиционного процесса, планирование инвестиций, финансирования инвестиционного процесса, проектирование и ценообразования, обеспечения инвестиций материально-техническими ресурсами, освоение инвестиций, подготовка к производству продукции, предыдущая сдача и прием в эксплуатацию, конечная сдача объекта в эксплуатацию.

Описаны значимость инвестиционной составляющей развития и функционирования сельскохозяйственного предприятия, роль которой обостряется в контексте нестабильности экономической среды и перманентной нехватки финансовых ресурсов.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционный процесс, инвестиционный проект, инвестирования, сельскохозяйственные предприятия, финансовые ресурсы, норма чистой прибыли, ставка ссудного процента, инфляция.

Theoretical essence of the investment process agricultural enterprises: foreign experience and challenges for Ukraine Levandivsky O.

The article examines the theoretical nature of investment and the investment process in investing in agricultural enterprises. It is noted that the investment theory began to take shape simultaneously with the world market, the development of which was caused by the great geographical discovery of the XV–XVI centuries. The investment theory of the era of mercantilism is considered. It was proved that they identified the wealth of the nation with money, and money with precious metals. In the works of physiocrats, investment was considered as a process aimed at restoring and increasing capital, with the help of which not only production in agriculture is carried out, but national wealth as a whole grows. Representatives of the school of neoclassical direction, it was determined that the proposal is governed by the bank interest rate, which acts as the offer price in the capital market, and demand - the rate of return on invested capital, which gets the entrepreneur. It is proved that in the broad sense of Keynesian investment theory can be considered protectionist, since it promotes the protection of the national economy from foreign investment.

Based on an analysis of investment research, leading foreign and domestic scientists have made certain conclusions in determining the nature of investments and the investment process in investing in agricultural enterprises. Considered the main factors affecting the volume of investment. Focused on an investment project.

It has been proven that the development and implementation of an investment project (primarily a production focus) under market conditions consists of three phases: pre-investment (a preliminary study before the final investment decision); investment (design, contract, contract, construction) and production (phase of economic activity of the enterprise). In turn, these phases are divided into stages and stages: investment motivation, forecasting and programming of investments, rationale for investment, insurance of investments, government regulation of the investment process, investment planning, financing of the investment process, design and pricing, provision of investments with material and technical resources, development of investments, preparation for production, previous delivery and acceptance into operation, final Dacha facility.

The significance of the investment component of the development and operation of an agricultural enterprise is described, the role of which is exacerbated in the context of the instability of the economic environment and the permanent lack of financial resources.

Keywords: investment project, financial resources, net profit margin, lending rate, inflation.

Copyright: © Levandivsky O. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

